

**ІСТОРІЯ СВЯТО-ПОКРОВСЬКОЇ ЦЕРКВИ
СЕЛА САМОСТРІЛИ**

Прийшовши до річки Стави, відразу ж помітиш на горбочку осередок духовної культури, святиню села - Церкву Покрови.

Дорога до храму... Вона буває складною і тернистою. Як часто нас щось та не пускає туди. Ми нарікаємо на час, зайнятість, просто лінь, нерозуміння простих речей, які пов'язані з найдавнішою вірою — християнством. Проте у храмі завжди спокій, тиша, врочистість. Наш храм пережив складні часи, як і люди. Його хотіли розібрати. Закривали на певний час. Зовсім мало, а проте і там не дзвонили дзвони, не сповіщали про сумні та радісні події.

У самострілівській церкві Служба Божа ведеться старосло-в'янською мовою.

В селі діє лише православна церква. Приходимо в церкву і чуємо псалми, гарні колядки. На сьогодні у храмі править священник Михаїл Яремчук, диякон - Баланчик Микола (див. фото).

На хорах лунає гарний голос Чемерис Єви. Жадинець Надії, Чеме-рис Ольги, Смикано Миколи, Бабича Миколи та багатьох інших односельчан.

Наша церква названа на честь Покрови Божої Матері. Сяють врочисто позолотою ікони у церкві Божій Матері, син якої прийняв страшні муки за людські гріхи. Наші односельчани з діда-прадіда йшли до храму молитися за інших. Вони завжди вірили в краще і молилися за весь наш працьовитий український люд.

Культ Покрови був відомий на Україні віддавна. Свята Покрова була покровителькою запорізьких козаків. Українська Повстанська

Армія (УПА), що воювала в часи Другої світової війни як збройна сила проти гітлерівської та більшовицької окупації, обрала свято Покрови за День зброї [7]. Багато церков в Україні має назву Покровська.

Зупинимось біля пам'ятки волинського дерев'яного зодчества і поміркуємо.

Очевидно, перша церква була побудована в Самострілах у X VI- XVII столітті. На початку XVIII століття збудовано нову дерев'яну церкву. Вона була зведена у 1716 році. До речі, це найдавніша будівля села, до того ж вона має історичне значення.

Написи у службових книгах, які збереглися, зроблено кирилицею. Більше десяти службових книг видруковано в 1617, 1701, 1717, 1743, 1745, 1765, 1774 рр.. майже всі львівського та почаївського друку. Тобто ці дані вказують на більш ранню дату заснування церкви. Та вже клірові відомості за 1925 рік називають дату заснування 1816 р. Тому, на мою думку, дата заснування церкви залишається спірною і потребує більш ґрунтовного дослідження. Хоча нинішня церква не є першою, яка існує на території села. Згідно з даними “Анкети” на території парафії до побудови нинішньої церкви існувала інша, будівля якої не

збереглася, але збереглася назва урочища, де вона стояла - І “Церквища”.

Складаючи історико-статистичний опис церков та парафій Волинської єпархії, М.І.Теодорович у 1888 році [25] так пише про нашу церкву: “Утвар достойна. Копії метричних книг, які містять описи власності, складені у 1884 році. В ній же сказано, якими землями володіє церква. Садиба з орними землями зручна, плодоносна, багата. Причет володіє нею вільно. За винятком земель, що відведені під пасіку,

- 1400992 сажнів.

Священик отримує 300 рублів, псалтирник - 50 рублів, пономар

- 38 рублів, проскурник - 38 рублів. Причетні будинки та господарства розміщені біля церкви. Церква знаходиться у центрі села. Священик Ананій Вікторович Качаровський з 1877 року, псалтирник - Петро Іванович Богословський, з 1881 року, пономар - Василь Іванович Левицький, з 1866 року”.

Усе це засвідчує високу духовність краян. Цікавий і той факт, що церква була збудована на кошти парафіян у часи кріпаччини.

Навколо церкви формувалася громада села. Старовинні ікони вражають своєю простотою і витонченістю. На окремих іконах збереглися написи імен малярів та реставраторів. На одній з них читаємо прізвище Підстригана Онисифора.

Ознайомимося з архівними документами та іконами церкви. У клірових відомостях за 1914 та 1915 роки повідомляється: “Церковь построена в 1716 году тщанием

крестьян-прихожан, зданием церковъ и колокольня деревянные, на каменном фундаменте. Престол один, во имя Покрова Пресвятой Богородицы. Утварь достаточна... Копии метрических книг хранятся с 1762 года... Исповедные росписи находятся в целости с 1816 года..." [9]. Судячи з цих записів, церкву було побудовано на 100 років раніше, ніж пише про це М.Теодорович. Крім цього, про більш ранню дату свідчить і те, що в церкві є чаша з написом "1759... градох Самострельски", ікона Христос Вседержитель з написом "Раб божий Тимофей Белый с женою своею Агафьею засвое телесное здоровье и грехов отпущение 1716 года месяца августа дня 18".

Окремо від церкви стоїть дерев'яна дзвіниця, збудована в 1863 р. На дзвіниці до 1915 р. було 7 дзвонів. Під час Першої світової війни були вивезені в Росію і, напевно, переплавлені на гармати. Два з них мали написи: "При священнике Никандре Дугинском" та "При священнике Анании Качаровском". Нині дзвіниця має 5 дзвонів луцького литва. Крім того, до церкви с.Самостріли була приписана церква Архістратиґа Михаїлас.Городище, збудована в 1863 р. коштом казни.

За своєю архітектурною побудовою і пропорціями церква типово волинська - трнзрубна з рівновисокими зрубами і сінями, що приєднуються із заходу. Єдина баня знаходиться над середнім зрубом на широкому восьмерику, увінчаному восьмигранною барочною банею.

За всіма ознаками храм належить до самобутньої "волинської школи" дерев'яного зодчества. Храм у плані має три частини - бабинець, неф і вівтар, наявна одна баня. Приземкуватість об'ємної композиції підкреслена двох'ярусною побудовою з явним домінуванням нижнього ярусу та відносно невеликою банею.

Ще однією архітектурною особливістю храму є те, що головний вхід знаходиться із західного боку.

Зсередини храм багато оздоблений позолоченою різьбою, має багато чудових ікон, написаних на початку ХІХ століття. Кілька оригінальних ікон написано на різьблених дошках у ХVІІІ столітті. Це ікони - Святитель Миколай, Святий Володимир та Христос Вседержитель.

Особлива роль належить іконостасу, виконаному у стилі бароко і являє собою яскравий витвір різьби по дереву.

На першому ярусі іконостаса зображені Спаситель і Богородиця, на другому - дванадесять свята, на третьому - мученики і пророки. Але до XIX століття на другому ярусі іконостаса часто зображували дванадцять апостолів. Нинішній іконостас створений у 1867 році, а другий ярус першого іконостаса із зображенням апостолів зараз знаходиться у дзвіниці.

Обов'язково слід сказати про вівтар. Унікальність його полягає в тому, що у вівтарі є ще один повний іконостас.

До самострілівської церкви належали Сапожин та хутір Оста-новка. З 1865 по 1992 роки належало с.Городище. До 1947 року до самострілівської церкви входив фільварок Новини.

Окремо необхідно сказати про священників, які служили при церкві протягом відомого нам періоду. (Матеріал зібрано священником М.Ярем-чуком).

Першим священником у с.Самострілі був Василь Яневич (1736 р.н.), правив з 1795 по 1797 роки. Помер на 76 році життя, похований у Самострілах. З 1797 по 1828 роки правив Герасим Гііотровський. З 1828 року по 1829 рік правив Андрій Доброчинський. 1834-1839 рр. - Стефан Якович Рожницький. 1839 році, з липня по листопад, служив Василь Людкевич. 1834-1840 роки - священник у Самострілах Варфоломій Гордієвський. З 1840 по грудень 1841 року священником у селі був Симон Коржніовський. За священника Василя Корніловича, у 1847 році, було повстання селян. Служив з 1842 року по січень 1958 року. За підбурювання селян проти пана у 1847 р. він був позбавлений парафії і висланий у монастир. За нього придбана чаша.

З травня 1858 року по липень 1858 року правив Андрій Горневич. З листопада 1858 року по липень 1859 року служив Флор Корилкевич. З 1858-1859 р. правив Іполит Федорович Липський, який до того служив при Корецькому Свято-Воскресенському монастирі. За його сприяння, у 1867 р. було оновлено іконостас, ікони якого намалював художник В.Боржозовський. І.Липський зробив пожертвування на 100 рублів царських (пожертвування на поховання рідних). Іполит Федорович - батько відомого українського вченого-ботаніка, президента Академії наук України Володимира Іполитовича Липського. який народився в 1863 р. у нашому селі. (На старому сільському кладовищі зберігся кам'яний хрест та надгробні плити

над могилами діда, матері та сестрички Володимира Іполитовича).

Священиком наступні п'ять років був Никандр Дугінський (1872- 1877 рр.). За нього придбали ще одного дзвона для недавно збудованої дзвіниці. (У 1915 році дзвін було вивезено до Росії, звідти його не повернули). В 1877 році вс.Самостріли священиком призначили Ананія Вікторовича Качуровськопо, який до цього був священиком Св.Миколаївської церкви м.Березне. Закінчив Волинську духовну семінарію. Ананій Вікторович за час служіння був нагороджений набедреником, скуфією, камилавкою, багатьма поляками, наперсним хрестом та орденом Св.Анни III ст. Крім церковної служби, священик у різні роки був поземельним депутатом, духовним слідчим, наглядачем церковно-парафіяльних шкіл, завідувачим та законовчителем церковнопарафіяльних шкіл сіл Самостріли та Городище. По його смерті, в 1923 р.. настоятелем приходу став його син Віталій Ананійович Качуровський Про його діяльність відомості не збереглися, тільки відомо, що вс.Самостріли він був до 1932 р.

З 17 грудня 1932 року настоятелем приходу призначений Корнилій Адамович Брянський. Відомо, що він народився в 1886 році в с.Стародуби Хмельницької області. Закінчив Житомирську вчительську гімназію, працював учителем. У 1916 році закінчив духовну семінарію. Служив до листопада 1937 року. За службу був нагороджений набедреником, скуфією та камилавкою.

Пізніше, з лютого 1938 року по лютий 1940 року. Служби Божі проводив священик Сергій Борщевський. У цей час дяком був його брат Валентин Борщевський. Мав зв'язок з ОУН-УПА. Це перший священик приходу, доля якого закінчилась трагічно. В 1940 році його заарештували радянські органи під час переходу через кордон. Відомі свідчення про перебування його в харківській тюрмі. Мав ув'язнення на 40 років. Живим він не повернувся.

З 1940 року по травень 1942 року в церкві правив Михаїл Судилковський. Іоан Кузьмич виконує обов'язки псаломщика. З початком німецької окупації церква була відкрита і священиком став Степан Тодорович, Служба Божа проводилась українською мовою. Парафія відносилась до Межиріцького деканату

Ровенської округи

Ровенсько-Крем'янецької єпархії УАГЩ, яка почала відроджуватися після Пінського собору 7-Ю лютого 1942 р.

Потрібно сказати, що до 1940 р. священники були на утриманні держави, а після встановлення радянської влади перейшли на утримання громади. Так на початку ХХ століття до 1918 р. священнику “Содержания от казны положено 300 руб.. кружечного дохода получает 67 руб., дохода от полей 70 рублей”, а всієї землі при церкві було 37 десятин 1879 квадратних сажнів. За часів польської окупації священник отримував 40 злотих щомісячно, а також щороку 300 зл. кружечного доходу на причет і 1000 злотих на причет доходу від землі, якої тоді церкві належало 33 га.

Але так продовжувалось недовго, з приходом радянських військ у 1944 році священника Степана Тодоровича заарештували. В тому ж році священником став Петро Швець. За нього в 1953 році зробили ремонт дзвіниці. Дзвіницю покрили гонтою, а церкву - бляхою. Петро Швець був настоятелем храму до 1962 року, але через погане ставлення влади вимушений був залишити парафію. Тоді ж церковний староста Яковець антими́нс із церкви віддав священнику з с.Стовпин. Безантими́нсу не може служитися літургія і відбуватися богослужіння, тому церкву закрили, а треби виконував стовпинський священник, не заходячи до храму. Тривалий час громада клопоталася про відкриття церкви, але владика їм відмовляв, мотивуючи відмову відсутністю в храмі антими́нсу. Зрештою терпіння громади лопнуло і в 1969 р. після похорону церковного старости Яковця люди заставили священника із Стовпина повернути антими́нс.

З 1962 р. по 1969р. - церква закрита.

З 1969 по 1972 рік правив Процюк Володимир Филімонович. 22 травня 1969 року церква знову була відкрита. Старостою в цей період був Шитюк Дем'ян Кузьмович.

У 1972 році настоятелем храму призначають Остапчука Василя Андрійовича, старостою церкви обирають Тимощука Степана Федоровича. В дитинстві Василій отримав травму ока. Його не хотіли висвячувати. Але отець Василій зумів довести, що фізична травма не стоїть на перешкоді. Зумів закінчити духовну семінарію. Він прекрасно малював. Отець Василій заочно закінчив Московську духовну семінарію. Василь Андрійович

був людиною відданою своїй справі, і залишив добру пам'ять про себе серед жителів села. Його картина

"Церква Покрови Божої Матері" зберігається в келії в Свято-Миколаївському монастирі на Подвор'ї в м. Рівне.

За час своєї служби він був нагороджений скуфією, набедреником, камилавкою, протоієрейським хрестом, палицею, хрестом з прикрасами та митрою. Він зробив багато для відновлення храму. Дзвіниця і церква були перекриті бляхою (раніше вкрилі гонтою), всередині храму проведений капітальний ремонт: піднятий вівтар, оновлені ікони, покрито позолотою різьблення. Отець Василій написав кілька нових ікон та розписав купол храму. Церкву обгородили. За сприяння отця Василя будинок священика знято з балансу сільської ради, передано громаді.

В 1989 р. жителі м.Рівне добилися від влади повернення Свято- Воскресенського храму народу. Як найбільш достойною священика в області, його переводять у м.Рівне настоятелем цього храму. Нелегкі часи довелося пережити отцю Василю в Рівному. Та він завжди був вірним своїй пастві і люди любили та поважали його. Зі слів очевидців: "В усьому допомагав громаді. Хто просив столярувати - допомагав, хто просив доброго слова, поради - отримував". Пережив інсульт.

дуже хотів отримати монашійський постриг. Та через хворобу не встиг це зробити. Помирає священик Василій на свято Василя. Похований на території Липського монастиря в Гощанському районі.

Тоді ж в Самострівську церкву призначають священика Слободонюка Георгія Володимировича. Він закінчив Київську духовну семінарію. Через кілька років громада обирає старостою Чемериса Володимира Івановича. Як і кожен священик, Георгій Володимирович вніс свою частину в благоустрій храму. За нього було перефарбовано храм ззовні. Священика нагороджено набедреником, скуфією, камилавкою, протоієрейським хрестом та палицею. Слободонюк Г.В. прослужив до 2000 р. і виїхав до Росії, а на парафію призначили Єгорова (В'юна) Олексія. Закінчив Київську духовну семінарію. За короткий час його служіння оновлено церковну огорожу, по новому покрито позолотою іконостас та різьблення, проведено сигналізацію в

церкві, встановлено опалення (допомога Городоцького монастиря). Крім того, він організував недільну школу для дітей. За час служби священика нагороджено скуфією, набедреником та камилавкою. Священик Олексій виїхав до Росії.

З 1979 року у селі править отець Михайло Яремчук (1954 р.н.) Закінчив Ленінградську духовну семінарію в 1979 році. Служив у Крилові у Іоанно-Злотоустівській церкві. Видав книгу “Історичний нарис Св.Іоанно-Злотоустівської православної церкви с.Крнлів”. Священик Михаїл усіма силами разом з громадою села намагається відновити і зберегти Покровську церкву. За сьогоденного становища на селі, коли смертність далеко переважає народжуваність, він зумів зібрати кошти на ремонт храму. І на Паску купол храму та дзвіниці засяяв у своїй позолоті.